

JEL Classification: I18, H75

DOI: <https://doi.org/10.46361/2449-2604.8.3.2021.75-84>

TRENDS, OPPORTUNITIES AND PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF MEDICAL TOURISM

SOPIO BAKURIDZE

PhD student,

Batumi Shota Rustaveli State University

Batumi, Georgia

Email: sophiabakuridze@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7828-5171>

Recreational-medical tourism is one of the important and dynamically developing direction of tourism.

In recent years, there's a special aspiration to establish a healthy lifestyle. Health care and growth of vital activities have become an integral part of contemporary value system. The growth of the demand of medical-recreational tourism is related to the deterioration of environmental, ecological conditions on the one hand and on the other hand, it's connected with the increase of their standard of living and needs. The growing trend of tourism activities related to recreational, business, cultural, religious and recreational purposes is mentioned in preamble of global code of ethics for tourism. It's emphasized that the universal use of tourism products is the result of the right to rest and recreate.

In the article, there have been reviewed the opportunities, potentials and prospects for the development of one of the most important and dynamically developing direction - recreational-medical tourism in Georgia. Also there have been revealed the hindering factors. Getting acquainted with domestic and foreign literature has convinced us in priority of the mentioned direction, it showed us its importance not only in terms of health care, but also in terms of receiving economic benefits.

Despite of the fact that some steps have been taken forward for the development of recreational-medical tourism, it still needs the support from state structures, which is reflected in the development of the legislative base, in the improvement of infrastructure, in making appropriate personnel policies and others.

Keywords: Recreational tourism, Medical tourism, Tourism market, Trend, Infrastructure.

Edited by:

October, 2021

Reviewed by:

December, 2021

JEL Classification: I18, H75

DOI: <https://doi.org/10.46361/2449-2604.8.3.2021.75-84>

სამედიცინო ტურიზმის განვითარების ტენდენციები, შესაძლებლობები და პერსპექტივები

სოფიო ბაკურიძე

დოქტორანტი,

ბათუმის შოთა რუსთაველის

სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ელ.ფოსტა: sophiabakuridze@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7828-5171>

უკანასკნელ წლებში შეინიშნება განსაკუთრებული მისწრაფება ჯანსაღი ცხოვრების წესის დამკვიდრებისაკენ. ღირებულებათა თანამედროვე სისტემის განუყოფელ ნაწილად იქცა ჯანმრთელობაზე ზრუნვა და სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი აქტივობების ზრდა. სამკურნალო-გამაჯანსაღებელ ტურიზმზე მოთხოვნის ზრდა დაკავშირებულია, ერთის მხრივ, გარემო პირობების, ეკოლოგიური მდგომარეობის გაუარესებასთან, მეორეს მხრივ კი, მათი ცხოვრების დონისა და მოთხოვნილებების ამაღლებასთან.

ტურიზმის გლობალური ეთიკის კოდექსის პრეამბულაში აღნიშნულია ტურისტული საქმიანობის ზრდის ტენდენციის შესახებ, რომელიც უკავშირდება რეკრეაციულ, საქმიან, კულტურულ, რელიგიურ და გამაჯანსაღებელ მიზნებს. ხაზგასმულია, რომ ტურისტული პროდუქტებით საყოველთაო სარგებლობა წარმოადგენს დასვენებასა და რეკრეაციაზე უფლების შედეგს.

სტატიაში განხილულია ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი და დინამიურად განვითარებადი მიმართულების – რეკრეაციულ-სამკურნალო ტურიზმის განვითარების შესაძლებლობები საქართველოში, პოტენციალი და პერსპექტივები, ასევე გამოვლენილია შემაფერხებელი ფაქტორებიც. სამამულო და უცხოური ლიტერატურის გაცნობამ დაგვარწმუნა აღნიშნული მიმართულების პრიორიტეტულობაში, გვაჩვენა მისი მნიშვნელობა არა მხოლოდ ჯანმრთელობის დაცვის მიმართულებით, არამედ ეკონომიკური სარგებლის მიღების თვალსაზრისითაც.

მიუხედავად იმისა, რომ რეკრეაციულ-სამედიცინო ტურიზმის განვითარებაში გადადგმულია გარკვეული ნაბიჯები, ის მაინც საჭიროებს სახელმწიფო სტრუქტურების მხრიდან მხარდაჭერას, რაც გამოიხატება საკანონმდებლო ბაზის შემუშავებაში, ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესებაში, შესაბამისი საკადრო პოლიტიკის გატარებაში და სხვა.

საკვანძო სიტყვები: რეკრეაციული ტურიზმი, სამკურნალო ტურიზმი, სამედიცინო ტურიზმი, ტურიზმის ბაზარი, ტენდენცია, ინფრასტრუქტურა.

შემოსულია რედაქციში:

ოქტომბერი, 2021

რეცენზირებულია:

დეკემბერი, 2021

მსოფლიოში ტურიზმის ინდუსტრიის განვითარებამ და იმავდროულად მოსახლეობის ყველა ფენაში სამკურნალო-გამაჯანსაღებელი ტექნოლოგიების, ჯანმრთელი ცხოვრების წესის მიმართ ინტერესის გაღვივებამ გამოიწვია ტურიზმის ახალი, პერსპექტიული მიმართულებების წარმოშობა. მათგან აღსანიშნავია სამედიცინო და რეკრეაციული ტურიზმი, რომელიც ტურისტულ ადგილებში ვიზიტის პარალელურად მრავალფეროვანი სამედიცინო მომსახურების მიღებას გულისხმობს. ის არ შემოიფარგლება მხოლოდ სამკურნალო ოპერაციებით, ქირურგიული ჩარევებით, არამედ გულისხმობს წინაპროფილაქტიკური ან მათი თანმდევი პროცედურების კომპლექსსაც, კერძოდ: ქრონიკული დაავადებების პროფილაქტიკას, დაავადებათა საწყის ეტაპზე პრევენციულ დიაგნოსტიკას, გადატანილი გართულებებისა თუ ოპერაციების შემდგომ რეაბილიტაციას.

სამედიცინო ტურიზმის, როგორც სრულფასოვანი ტურისტული სფეროს ჩამოყალიბების ეტაპად მიჩნეულია 21-ე საუკუნე, როცა გლობალური პროცესების, ტურისტებისთვის სატრანსპორტო საშუალებებზე ხელმისაწვდომობის გაზრდის, ინტერნეტ და სოციალური ქსელების მეშვეობით ინფორმაციათა სწრაფი გაცვლის შესაძლებლობით, ჩვეულებრივ პრაქტიკად იქცა სხვა ქვეყანაში სამედიცინო მომსახურების მიღება. აღნიშნულმა, თავის მხრივ, გამოიწვია ტურისტული მომსახურების ბაზრის სეგმენტის წარმოქმნა, რომელიც ხასიათდება მომხმარებელთან სპეციფიკური ურთიერთობით, ძირითადი თუ თანმხლები მომსახურების მიწოდების ტექნოლოგიური საფუძვლებით.

სამედიცინო ტურიზმი ბევრ ქვეყანაში სახელმწიფო პოლიტიკის დონეზე აყვანილი სფეროა. მიუხედავად იმისა, რომ ის მეტ-ნაკლებად ახალი დარგია, ძალიან სწრაფად ვითარდება. სამედიცინო ტურიზმის განვითარე-

ბა ხელს უწყობს ისეთი მნიშვნელოვანი სფეროს ეფექტიან ფუნქციონირებას, როგორცაა სამედიცინო სექტორი[1].

თანამედროვე სოციალურ, ეკონომიკურ თუ პოლიტიკურ პირობებში საჭიროება მოითხოვს, განვითარდეს მნიშვნელოვანი სტრატეგიული მიმართულებები, რომ ქვეყანამ შეძლოს მასში არსებული რესურსის მაქსიმალურად გამოყენება, ეს იქნება სამეცნიერო, საკადრო, საორგანიზაციო პოტენციალი თუ სხვა. ამ ჩამონათვალში მნიშვნელოვანი ადგილი უნდა დაიკავოს ჯანდაცვის რესურსმა, რომელიც თავის თავში გულისხმობს სამკურნალო გამაჯანსაღებელი ტურიზმის განვითარების პერსპექტივებს.

ზოგიერთი მონაცემით 2004-2012 წლებში სამედიცინო ტურიზმიდან შემოსავლები 40 მილიარდიდან 0,5 ტრილიონ დოლარამდე გაიზარდა და მთლიანი ტურიზმის შემოსავლების (\$ 3.2 ტრილიონი) 14% შეადგინა. 2012 წელს, სამედიცინო ტურიზმმა გლობალური მშპ-ის 1.8% შეადგინა. დღეისთვის სამედიცინო ტურიზმის ბაზრის ფინანსური მოცულობა შეადგენს 439 მილიარდ ამერიკულ დოლარს, ანუ 8–10 წელიწადში გაიზარდა 11–ჯერ. ზოგიერთი პროგნოზის თანახმად სამედიცინო ტურიზმის მსოფლიო ბაზარი 2021–2026 წლებში საშუალოდ 10 %-ით გაიზარდება [9].

საგულისხმოა ასევე სხვა ქვეყნებში სამედიცინო დახმარების მისაღებად გასული ტურისტების რაოდენობის ზრდის ტენდენციაც, რომელიც დღითიდღე იზრდება. 2017 წლის ანგარიშის მიხედვით, საზღვარგარეთ სამკურნალოდ წავიდა 11 მილიონზე მეტი ადამიანი. 2025 წლისთვის ანალიტიკოსები ვარაუდობენ, რომ სამედიცინო ტურიზმის ფინანსური ბაზრის მოცულობა 3 ტრილიონი ამერიკული დოლარით გაიზარდება. ამ კუთხით სპეციალიზებული სააგენტოების ანგარიშის მიხედვით, უახლოეს ათ წელიწადში მსოფლიოში სამედიცინო ტურიზმის ფინანსური მაჩვენებლის

წელიწადში 25%-იანი ზრდაა ნავარაუდები. სამედიცინო ტურიზმის ინდუსტრიისა და ჯანდაცვის განვითარების ეს მაჩვენებელი ეფუძნება კვლევებს, რომელთა მიხედვითაც დედამიწის მოსახლეობის 3-4% საზღვარგარეთ მკურნალობისა და გაჯანსაღების მიზნით იმოგზაურებს [6].

ბოლო წლებში სამედიცინო ტურიზმის მზარდ პოპულარობაზე გავლენა იქონია მრავალმა ფაქტორმა, მათ შორის: ინდუსტრიულ ქვეყნებში სამედიცინო მომსახურების ფასების ზრდა, საერთაშორისო მოგზაურობის გააღვივება და გაიფება, მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში სწრაფად გაუმჯობესებული ტექნოლოგია და მომსახურების სტანდარტები. სამედიცინო ტურისტები დღეს ძირითადად განვითარებული ინდუსტრიული ქვეყნებიდან არიან და ქვეყნები, სადაც ისინი მიემგზავრებიან ნაკლებად განვითარებულია და ვალუტის გაცვლის შეღავათიანი კურსი აქვთ.

რეკრეაციული და სამედიცინო ტურიზმის განვითარება მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ ადამიანების ჯანმრთელობის დაცვის თვალსაზრისით, ამ სფეროს დიდი პოტენციალი აქვს ეკონომიკური სარგებლის თვალსაზრისითაც, მისი მართვის სწორად დაგეგმარებას შეუძლია მნიშვნელოვნად გააუმჯობესოს ქვეყნის ეკონომიკის განვითარება [7].

იმ ქვეყნებში, რომლებშიც სამედიცინო ტურიზმია განვითარებული, ჯანდაცვის ეს მიმართულება ეკონომიკის დამოუკიდებელ სფეროდაა მიჩნეული, ვინაიდან ის უზრუნველყოფს არა მხოლოდ სამედიცინო დაწესებულებათა ფინანსურ მდგრადობასა და შესაბამისად, მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის გაუმჯობესებასა და სამედიცინო პერსონალის ღირსეული ანაზღაურებითა და სამუშაო პირობებით უზრუნველყოფას, არამედ მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ქვეყნის მთლიან შიდა პროდუქტზე [6].

უცხო ქვეყნის მოქალაქეებისთვის სამედი-

ცინო მომსახურების გაწევა მთლიანად ფასიანი მომსახურებაა, მოითხოვს სწორ ორგანიზებას და მაღალი ხარისხის, მრავალფეროვანი სამედიცინო პროდუქტების მიწოდებას, რომელიც შეუძლებელია ქვეყნის სამედიცინო სფეროში მასშტაბური ფინანსური ინვესტიციების გარეშე. ამ სფეროს ორგანიზებისთვის კი საჭიროა მეცნიერულად დასაბუთებული სისტემა და სამედიცინო მომსახურების ექსპორტის ორგანიზების ეფექტური მექანიზმები.

შემოთ აღნიშნულიდან ნათლად ჩანს თურა დიდი ეკონომიკური და სოციალური სარგებლის მოტანა შეუძლია ამ სფეროს განვითარებას ჩვენი ქვეყნისთვის.

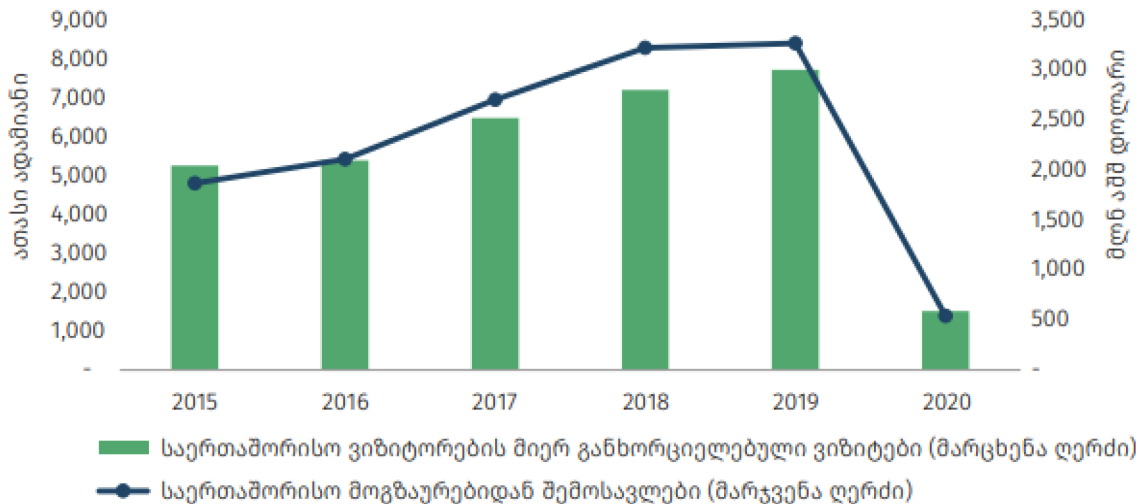
იმისთვის, რომ უცხო ქვეყნის მოქალაქეების სამედიცინო დახმარებით უზრუნველსაყოფად მივიღოთ სწორი სახელმძღვანელო გადაწყვეტილებები, აუცილებელია სამედიცინო მომსახურების ექსპორტის ორგანიზება და მეცნიერულად დასაბუთებული სისტემის შექმნა.

ბოლო პერიოდის პანდემიურმა ვითარებამ მნიშვნელოვანი ზარალი მიაყენა მსოფლიო ეკონომიკას და უპრეცედენტო მასშტაბის გლობალური ეკონომიკური კრიზისის გამომწვევი მიზეზი გახდა, რაც გამოიხატა საერთაშორისო მიმოსვლასა და მასთან დაკავშირებული ეკონომიკური აქტივობის შემცირებაში. ტურიზმის სექტორის დანახარჯები პანდემიამდე პერიოდში მსოფლიოს მშპ-ის 10%-ს აღწევდა [14]. პანდემიის ფონზე შექმნილი ვითარების გამო ტურიზმზე დამოკიდებული მცირე ეკონომიკის ქვეყნები გაზრდილი საგარეო დისბალანსისა და ფისკალური წნეხის ქვეშ აღმოჩნდნენ. მათ რიცხვს მიეკუთვნება საქართველოც, სადაც ბოლო წლების განმავლობაში მნიშვნელოვნად გაიზარდა საერთაშორისო მოგზაურთა რაოდენობა და მათ მიერ ქვეყანაში დახარჯული თანხა. მაგალითისათვის, 2019 წელს საერთაშორისო ვიზიტორთა რაოდენობამ 7.7 მილიონს მიაღ-

წია, ხოლო საერთაშორისო მოგზაურებისაგან მიღებული შემოსავლები 3.3 მილიარდ დოლარს გაუტოლდა და მშპ-ის 18.7% შეადგინა [4] (დიაგრამა 1).

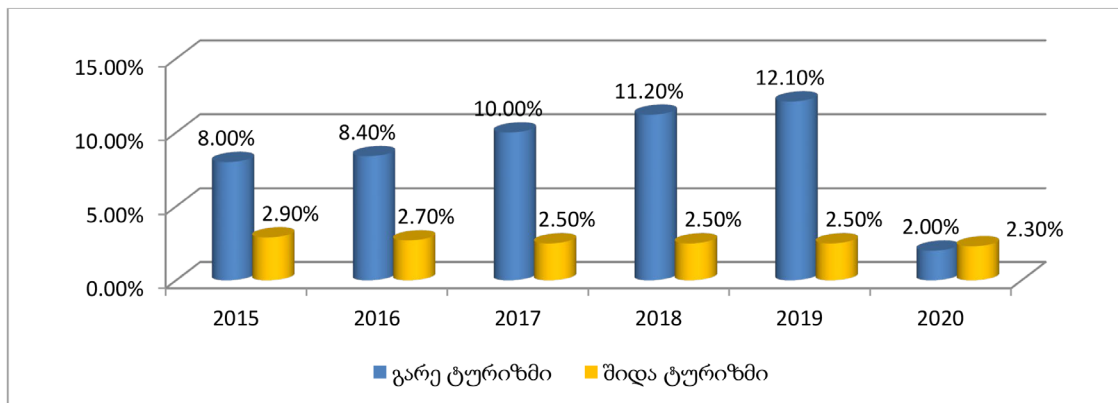
ნო წელსაც თითქმის არ შეცვლილა (დიაგრამა 2). პანდემიის უარყოფითი ზეგავლენა გამოვლინდა ტურიზმთან დაკავშირებულ მომსახურების სხვადასხვა დარგებში, რაც უპირველ-

დიაგრამა 1. საერთაშორისო ვიზიტორების მიერ განხორციელებული ვიზიტები და საერთაშორისო მოგზაურებისაგან მიღებული შემოსავლები.

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი და ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია

დიაგრამა 2. გარე და შიდა ტურიზმის წილი მშპ-ში

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

უნდა აღინიშნოს, რომ 2019 წელს გარე ტურიზმის აქტივობით შექმნილი დამატებული ღირებულების წილი მშპ-ში 12,1%-ს აღწევდა, 2020 წლისათვის კი 2%-მდე დაეცა, ხოლო ადგილობრივი ტურიზმის წილი ბოლო წლებში 2,5%-ის ფარგლებში მერყეობდა და მომდევ-

სად აისახა უმუშევრობის ზრდაში, რამაც უმუშევრობის დონე 3,8%-ით გაზარდა და 20,4%-ს მიაღწია [5].

ამ ვითარების ფონზე განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ტურიზმის სექტორის განვითარებისთვის რეალური გზის გამონახვა,

რომლის მნიშვნელოვანი ნაწილია სამედიცინო და რეკრეაციული ტურიზმი. მნიშვნელოვანია, გაკეთდეს ანალიზი, დღევანდელი ატიპური ეკონომიკური კრიზისის პირობებში რა რეალური შესაძლებლობები არსებობს რეკრეაციული და სამკურნალო ტურიზმის განვითარებისთვის.

სამედიცინო ტურიზმის ბაზარი, როგორც ტურიზმისა და ჯანდაცვის სისტემის ინდუსტრიის ნაწილი, სახელმწიფო სტრუქტურების მხრიდან მოითხოვს განსაკუთრებულ ყურადღებას. რადგან სახელმწიფო რეგულირების ორგანოებიდან თუ სამეწარმეო სტრუქტურების მხრიდან სწორედ დროული და ხარისხიანი მომსახურების მიწოდებაზე დამოკიდებული მომხმარებლის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისთვის შესაძლო ნეგატიური შედეგის თავიდან აცილება.

გამაჯანსაღებელი ტურიზმის ბაზარი, როგორც სერვისის მიმწოდებელი ეკონომიკის განუყოფელი ნაწილი, დღეს კრიზისულ მდგომარეობაშია. ამ უკანასკნელის ერთ-ერთ მიზეზად კი შესაძლოა დასახელდეს მოსახლეობის შემოსავლის კლება და არსებული ინფრასტრუქტურით სარგებლობაზე ხელმისაწვდომობის ნაკლებობა, კრიზისული მდგომარეობა, საიდანაც არსებობს ერთადერთი გამოსავალი - გონივრული მართვა და სწორი გადაწყვეტილებები, რაც გულისხმობს როგორც სახელმწიფო მხარდაჭერის შესაძლებლობას, ასევე პირად ინიციატივებს, რომელთა საშუალებითაც შესაძლებელი გახდებოდა ცვლილებები ორგანიზებასა და ბიზნესპროცესების მართვაში.

უნდა აღინიშნოს. რომ სამედიცინო ტურიზმს დიდი პერსპექტივა აქვს და განიხილება, როგორც კონკრეტული რეგიონის ეკონომიკის განვითარების მნიშვნელოვანი რგოლი. იმისთვის, რომ საქართველოში მაქსიმალურად ამუშავდეს სამედიცინო ტურიზმი პირველ რიგში აუცილებელია იმ შემაფერხებელი

ფაქტორების ანალიზი, რომლებიც აბრკოლებენ მის განვითარებას [2].

უმთავრესად უნდა გამოვყოთ სამედიცინო ტურიზმის სფეროში არსებული ძლიერი კონკურენცია. ისეთ ქვეყნებს, სადაც ტურიზმში დიდძალი ინვესტიცია იდება და სამედიცინო მომსახურების ხვადასხვა სახეობის შეთავაზება შეუძლიათ, ჩვენ კონკურენციას ვერ გავუწევთ. ამ თვალსაზრისით, საქართველო მულტიპროფილურად საინტერესო ვერ გახდება.

საქართველოში სამკურნალო ტურიზმის განვითარების შემაფერხებელი ფაქტორია მოუწესრიგებელი ინფრასტრუქტურა. არასაკმარისადაა განვითარებული სასტუმროთა და სააგენტოთა ქსელი, რის შედეგადაც, ფერხდება ტურისტების უზრუნველყოფა შესაბამისი საცხოვრებელი სერვისით. მაღალი მომსახურეობის სასტუმროებით კლიმატური კურორტები ძირითადად მაღალმთიან რაიონებში მდებარეობს, სადაც ნაკლებადაა განვითარებული ინფრასტრუქტურა. სატრანსპორტო სისტემაში, გართობასა და კვების ინდუსტრიაში არსებული ვითარებაც ვერ აკმაყოფილებს მოთხოვნებს.

მიუხედავად ბოლო წლებში არსებული გაუმჯობესების ტენდენციისა, მაღალმთიან რეგიონებში უმეტესად მოუწესრიგებელია საგზაო და სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურა. ნაკლებადაა განვითარებული შიდა ავიარეისები, სამდინარეო და საზღვაო ტრანსპორტი, რაც საკმაოდ გააადვილებდა გადაადგილებას.

სანაპირო ზოლის ზოგიერთ მონაკვეთზე განსაკუთრებით არაადაკმაყოფილებელი სანიტრულ-ჰიგიენური მდგომარეობაა. რეგულარულად არ ხდება სანაპიროს დასუფთავება და საჭირო სანიტარული ნორმების დაცვა. ასევე, ხშირია ზღვის დაბინძურება სხვადასხვა ჩამდინარე წყლებით. ეს ყველაფერი არის სერიოზული პრობლემა, რომელიც გავლენას

ახდენს დამსვენებელთა მოზიდველობის გარემოზე.

საქართველოს სამედიცინო ტურიზმის პოტენციალის შესახებ არ არსებობს სრულყოფილი საინფორმაციო ბაზა. მწირია სამკურნალო კურორტების რეკლამაც.

დასავლეთის განვითარებული ქვეყნებიდან პაციენტების რაოდენობის ზრდა, რომლებიც მათი ქვეყნების გარეთ იღებენ სამედიცინო დახმარებას, აუცილებლად მოითხოვს იმ შუამავალი კომპანიების სერვისის განვითარებას, რომლებიც მკურნალობის მისაღებად კომპლექსურ მომსახურებას გთავაზობენ ქვეყნებისა და სამედიცინო ორგანიზაციების შერჩევას. მათი შუამავლობით ხდება ტურისტების მიღება და მათთვის დამატებითი მომსახურების გაწევაც. შუამავლები სამედიცინო ტურიზმში მოდერატორის როლს ასრულებენ პოტენციურ პაციენტებსა და მსოფლიოს სხვა ქვეყნების სამედიცინო დაწესებულებებს შორის.

ჩვენის აზრით, ქვეყნის ჯანდაცვის სტრუქტურა, შესაბამისი ობიექტების განლაგება და საჭირო ინფრასტრუქტურა მნიშვნელოვნად მოქმედებს სამედიცინო ტურიზმის განვითარებაზე, ვინაიდან მედიცინის სექტორი უშუალოდ უკავშირდება სამედიცინო ცენტრების მატერიალურ მდგომარეობას, ტექნოლოგიურ აღჭურვილობასა და პერსონალის კვალიფიკაციას, სახალხო მედიცინის აღიარებითობას, სამედიცინო მომსახურების მსოფლიო სტანდარტებთან შესაბამისობასა და საერთაშორისო სერტიფიცირების კრიტერიუმებს.

სამედიცინო ტურისტებისთვის ყველაზე მიმზიდველი ქვეყნებია - კანადა, აშშ, დიდი ბრიტანეთი, ისრაელი, კორეა, ინდოეთი. ევროპაში სამედიცინო ტურიზმის განვითარებით ლიდერ ქვეყნებად მიიჩნევა - გერმანია, საფრანგეთი, იტალია, ესპანეთი. ასევე განსხვავებულია პრიორიტეტები, რომელთა გამოც ტურისტები კონკრეტულ ქვეყანაში მოგ-

ზაურობას ირჩევენ. მაგალითად, ამერიკის მოქალაქეების სამედიცინო მომსახურების მიღების მიზნით ქვეყნიდან გასვლის მიზეზი ძირითადად არის მომსახურების ფასი და ის, რომ შესაძლოა დაზღვევა არ ფარავდეს რომელიმე კონკრეტულ სერვისს, მისი რეალური საფასურის გადახდა კი მოსახლეობას არ შეუძლია. ამიტომ ამ დახმარებისთვის ისინი სხვა ქვეყანას მიმართავენ. ამერიკის მოქალაქისთვის სწორედ მომსახურების ფასია მნიშვნელოვანი ფაქტორი. ამ მოტივით ყოველწლიურად მილიონ-ნახევარზე მეტი ამერიკის მოქალაქე გადის ქვეყნიდან. რუსეთის მოქალაქეების პრიორიტეტები უმეტეს შემთხვევაში ტექნოლოგიურ და ინოვაციურ სიახლეებს გულისხმობს. გარდა ამისა, ამ არჩევანზე გავლენას ახდენს მისაღები ფასისა და ხარისხის კომბინაცია. სხვადასხვა წყაროს მონაცემებით 2020–2021 წლებში, სამედიცინო ტურიზმის საუკეთესო მიმართულებების თვალსაზრისით, პირველ ათეულში შედიან შემდეგი ქვეყნები: კანადა, სინგაპური, იაპონია, ესპანეთი, დიდი ბრიტანეთი, დუბაი, ისრაელი, აბუ დაბი, ინდოეთი[11].

იმ ქვეყნებში, რომლებშიც სამედიცინო ტურიზმი მაღალ დონეზეა განვითარებული, ინფრასტრუქტურა განვითარდა საერთაშორისო სტანდარტების გათვალისწინებით, შემუშავდა საკანონმდებლო ბაზა და სახელმწიფო მხარდაჭერის მექანიზმი. ამის კარგი მაგალითია სამხრეთ კორეა, სადაც სწრაფი ტემპით ვითარდება სამედიცინო ტურიზმი. სამედიცინო ტურიზმის გლობალურ მსოფლიო რეიტინგში ამ ქვეყანას მეექვსე ადგილი უკავია. ტექნიკური აღჭურვილობისა და სამედიცინო მომსახურების ხარისხის კუთხით კი კორეის კლინიკები მსოფლიო რეიტინგში მეშვიდე ადგილს იჭერს. მაღალტექნოლოგიური აღჭურვილობა, მაღალი დონის სპეციალისტები, სამედიცინო მომსახურების კონტროლის მკაცრი სისტემა, და იაპონიასთან,

აშშ-სთან, ისრაელთან და გერმანიასთან შედარებით დაბალი ფასები ამ ქვეყანას სამედიცინო ტურისტებისთვის მომხიბვლელს ხდის. ჯანდაცვის სისტემა აქ აუცილებელი სამედიცინო დაზღვევისა და სახელმწიფო სუბსიდიის ხარჯზე ფინანსდება. კლინიკების პერსონალი გამოირჩევა გულისხმიერებითა და ყურადღებიანი მომსახურებით, ფლობენ რამდენიმე უცხო ენას - ინგლისურს, რუსულს, ესპანურს, ჩინურს, იაპონურს, მონღოლურს და არაბულს. სხვა ენებიდან თარგმანისთვის იწვევენ სპეციალისტებს. სამედიცინო ტურისტების ამ ქვეყნით დაინტერესება წლიდან წლამდე იზრდება. 2018 წელს მათმა რიცხვმა 400 ათასს მიაღწია, როცა 2007 წელს მხოლოდ 15 ათასს ითვლიდა. ხოლო შემოსავალი ამ სექტორიდან 1,4 მილიარდ ამერიკულ დოლარს აღწევს[9]. აქ სამედიცინო ტურისტები ძირითადად ჩინეთიდან, აშშ-დან, რუსეთიდან და იაპონიიდან შედიან.

სამედიცინო ტურიზმის განვითარების

შესაბამისობა, უცხო ქვეყნის მოქალაქისთვის სამედიცინო მომსახურების მიღების ხელმისაწვდომობა, რასაც ეს ქვეყანა აღწევს მომსახურების მწყობრი, დალაგებული სისტემის წყალობით. ამ ბიზნესის განვითარებას ხელს უწყობს ქვეყნის ტერიტორიული მდებარეობა, ევროპის ცენტრში. სამედიცინო ტურისტებს აქ ისიც ხიბლავთ, რომ არ უწევთ რიგში ლოდინი, რაც მაგალითად, ახასიათებს დიდ ბრიტანეთსა და კანადას.

2020 წლის 15 ივლისს სამედიცინო კვლევების საერთაშორისო ცენტრმა (IHRC) გამოაქვეყნა თავისი წამყვანი ინსტრუმენტის – Medical Tourism Index–ის 2020–2021 წლების რეიტინგი (ცხრილი 1.). აღნიშნული რეიტინგი ფორმირდება 41 კრიტერიუმის საფუძველზე, რომლებიც აირჩევა შემდეგი ფაქტორების საუძველზე: ქვეყანაში სამედიცინო ტურიზმის განვითარების მდგომარეობა, სამედიცინო მომსახურების ხარისხი, ქვეყნის ტერიტორიაზე ტურიზმის გარემო[10].

ცხრილი1. MTI ინდექსის ცვლილების დინამიკა 2014–2021 წწ.

ქვეყანა	2014–2015		2016–2017		2020–2021	
	ინდექსი	ადგილი	ინდექსი	ადგილი	ინდექსი	ადგილი
კანადა	76.9	1	76.62	1	76,47	1
დიდი ბრიტანეთი	74,8	2	74,87	2	71,92	5
ისრაელი	74,2	3	73,91	3	70,92	8
სინგაპური	74	4	73,56	4	70,78	2
ინდოეთი	67,5	18	72,10	5	76,43	10

წყარო: <https://www.researchandmarkets.com/reports/5353411/medical-tourism-market-global-industry-trends#rela1-5321506> [13].

თვალსაზრისით ევროპის ერთ-ერთი ფავორიტია გერმანია. აქ წელიწადში 70 ათასი სამედიცინო ტურისტი ჩამოდის. ტურისტების ასეთ ნაკადზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს შენობათა მატერიალურ-ტექნიკური მდგომარეობა და სამედიცინო ცენტრების აღჭურვილობა, სამედიცინო მომსახურების მაღალი ტექნოლოგიები, ფასისა და ხარისხის

აღნიშნული ინდექსის ანალიზის მიხედვით, მოსახლეობის რაოდენობისა და ქვეყანაში შემოსული სამედიცინო ტურისტის რაოდენობის შედარების შესწავლამ აჩვენა, რომ ამ კუთხით ლიდერობს კანადა. ლიდერ პოზიციაზეა ისრაელიც, რომელიც წელიწადში 30 000–ზე მეტ უცხოელ სამედიცინო ტურისტს მასპინძლობს (2020–2021 წლის მსოფლიო

რეიტინგში მე-8 ადგილი უჭირავს). ისრაელი დიდ რესურსს ღებს საერთაშორისო დონეზე ქვეყანაში სამედიცინო ტურიზმის მარკეტინგის განვითარებისთვის. უცხოელი პაციენტების მოსაზიდად მარკეტინგის გამოყენების ეფექტურობა დასტურდება სხვა ქვეყნების მაგალითებითაც. ქვეყანას პირველი ადგილი უკავია მსოფლიო რეიტინგში სამედიცინო მომსახურების ხარისხითა და მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის მდგომარეობით. ისრაელი წარმოადგენს ძირითად ადგილს სამედიცინო ტურისტების მოსაზიდად ახლო აღმოსავლეთიდან, რუსეთის ფედერაციიდან, სნგ-ის ქვეყნებიდან და აფრიკიდან. სამედიცინო ტურიზმის ბაზარი შეფასებულია 280 მილიონ დოლარად[11].

ისრაელის სამედიცინო ტურიზმი ხასიათდება თანამედროვე სამედიცინო ტექნოლოგიებით. ყველაზე ხშირად აქ ჩაღიან გულის ოპერაციისთვის, კიბოს სამკურნალოდ, ძვლის ტვინის გადასაწერგად და ექსტრაკორპორალური განაყოფიერებისთვის. თუმცა აქ სამედიცინო მომსახურებაზე ფასები გაცილებით მაღალია, ვიდრე აზიის სამედიცინო ტურიზმის ლიდერ ქვეყნებში.

სამედიცინო ტურიზმის წარმატებას, როგორც წესი, განაპირობებს ამ სექტორის მიმართ ქვეყნის პოზიცია, ჯანდაცვის სახელმწიფო პროგრამებისა და სამედიცინო ტურიზმის განვითარების სახელმწიფო სტრატეგია, მოქმედი სამედიცინო ცენტრების არსებობა, რომლებიც აკმაყოფილებენ ISO-ის ხარისხის სტანდარტს ან აქვთ JCI-ის აკრედიტაცია, ასევე ქვეყანაში სამედიცინო ტურისტების შემოსვლისა და ქვეყნიდან გასვლის მარტივი პირობები.

სამედიცინო ტურიზმის განვითარება დიდადაა დამოკიდებული მარკეტინგულ პროგრამებსა და მის თანმდევ მომსახურებებზე, რომლის საშუალებითაც პაციენტს ეხმარებიან მკურნალობის ადგილის შერჩევაში, მომა-

ვალ ექიმთან კონტაქტში და დოკუმენტების მომზადებაში. ძალიან ბევრი კლიენტი სრულ ნდობას უცხადებს სამედიცინო აგენტის რეკომენდაციებს.

სახელმწიფო მხარდაჭერასა და მაღალი კოორდინაციის სრულყოფილ სისტემას შეუძლია ტურისტების ახალი ნაკადების მოზიდვა, რომელთაც დამოუკიდებლად გაუჭირდებოდათ მსგავსი მოგზაურობის დაგეგმვა. ამ მომსახურების ხელმისაწვდომობის გასაუმჯობესებლად ბევრ ქვეყანაში განვითარებულია საპაკეტო მომსახურება, რომელიც მოიცავს გამგზავრების ორგანიზებას, სავიზო პრობლემების გადაჭრას და პაციენტს სთავაზობენ ფასდაკლებებს სხვადასხვა მომსახურებაზე. განსაკუთრებით დიდ მნიშვნელობას იძენს სამედიცინო აგენტების საქმიანობა განვითარებად ქვეყნებში.

ჩვენის აზრით, სამედიცინო ტურიზმს განვითარების ხელისშემწყობი ფაქტორებია:

- ჯანდაცვის სფეროში სახელმწიფო და კერძო ინვესტიციების ინტეგრაცია, სამედიცინო ცენტრების თანამედროვე მოწყობა, რომელთაც ექნებათ საერთაშორისო აკრედიტაცია;
- სამედიცინო მომსახურების ფასისა და ხარისხის ოპტიმალური შესაბამისობა;
- სხვა ქვეყნებთან შედარებით მომხმარებლისთვის დაბალი ფასის შეთავაზება;
- ქვეყნის პოლიტიკური და სოციალური სტაბილურობა;
- თანამედროვე განვითარებული ტურისტული ინფრასტრუქტურა;
- სამედიცინო მომსახურების მაღალი ხარისხის რეპუტაცია;
- ჯანდაცვის სფეროში ინოვაციებისა და ტექნოლოგიური მიღწევების დანერგვა;
- თანამედროვე საუკეთესო პრაქტიკებისა და ტექნოლოგიის წარმატებული გამოყენება;

- თანამედროვე სტანდარტით მომზადებული გამოცდილი მედიკოსონალი, რომელიც ფლობს ლინგვისტურ უნარებს და აქვს შესაბამისი სასერვისო მომზადება;
 - სახალხო მედიცინის აღიარებული მმართველების განახლება;
 - წყლები, დასასვენებელი ადგილები, სამკურნალო ტალახები და სხვა.
- ამრიგად, მომავლისათვის ტურიზმის დარ-

გში მნიშვნელოვანი გახდება თვისობრივად განსხვავებული „ახალი რეალობის“ ეტაპობრივად განვითარება, მდგრად ტურისტულ მოდელებზე გადასვლა და ახალ ტექნოლოგიებში ინვესტირება. ერთ-ერთ უალტერნატივო ტურისტულ მოდელად კი – საფუძვლიანად მიგვაჩნია რეკრეაციული და სამედიცინო ტურიზმის განვითარების შესაძლებლობების ზრდა და მისი პოტენციალის გამოყენება.

REFERENCES/ ლიტერატურა

- [1] **ბაკურიძე სოფიო**, ინტეგრაციული ურთიერთობების თავისებურებები რეგიონული სამედიცინო მომსახურების ბაზარზე. ჟ. „ეკონომიკა და ბიზნესი“, #4, 2017წ. გვ. 101.
- [2] **ვერულავა თენგიზ**, ადამიანის ჯანმრთელობა – ეკონომიკური ზრდის საფუძველი (საქართველოს მაგალითზე). საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის „გლობალიზაციის გამოწვევები ეკონომიკასა და ბიზნესში“ მასალები. თსუ, 2016.
- [3] **ფარესიშვილი ოთარ, კვარაცხელია ლაურა, მირზაევი ვალენტინა**, სამედიცინო (სარეაბილიტაციო) ტურიზმის განვითარების პერსპექტივები საქართველოში პანდემიისა და პოსტპანდემიურ პერიოდში. ჟ. ბიზნესი და კანონმდებლობა, იანვარ-ივნისი, 2020წ.
- [4] წლიური ანგარიში 2020, საქართველოს ეროვნული ბანკი. გვ. 47.
- [5] **Bloom David E., Kuhn Michael, Prettner Klaus**. Health and Economic Growth. IZA – Institute of Labor Economics, NOVEMBER 2018, Bonn, Germany. <https://ftp.iza.org/dp11939.pdf>
- [6] **Grossman, M.** The demand for health: a theoretical and empirical investigation. New York, Columbia University Press, 1972. <https://www.nber.org/books-and-chapters/demand-health-theoretical-and-empirical-investigation>
- [7] **Weil David N.**, Health and Economic Growth. Brown University and NBER, USA. Handbook of Economic Growth, Volume 2B. 2014. https://cpb-us-w2.wpmucdn.com/sites.brown.edu/dist/1/24/files/2018/10/Chapter-3-Health-and-Economic-Growth_2014_Handbook-of-Economic-Growth-1u57nrx.pdf
- [8] **Dalen James E., MD, MPH, ScD (Hon) Joseph S. Alpert**, MD Medical Tourists: Incoming and Outgoing. The American Journal of Medicine. Commentary, 2018. [https://www.amjmed.com/article/S0002-9343\(18\)30620-X/pdf](https://www.amjmed.com/article/S0002-9343(18)30620-X/pdf)
- [9] The Future of Wellness 2020. Global Wellness Trends Report. <https://www.globalwellnesssummit.com/wpcontent/uploads/2020/01/GlobalWellnessTrends2020.pdf>
- [10] The Medical Tourism index 2020-2021. <https://www.medicaltourism.com/mti/home>.
- [11] WELLNESS INDUSTRY STATISTICS & FACTS. [HTTPS://GLOBALWELLNESSINSTITUTE.ORG/PRESS-ROOM/STATISTICS-AND-FACTS/](https://GLOBALWELLNESSINSTITUTE.ORG/PRESS-ROOM/STATISTICS-AND-FACTS/)
- [12] **Erkomaishvili Gulnaz**, Medical Wellness Resorts – Brend code of Georgia in theWorld. BATUMI 2017. PP.129-133.
- [13] Medical Tourism Market: Global Industry Trends, Share, Size, Growth, Opportunity and Forecast 2021-2026 <https://www.researchandmarkets.com/reports/5353411/medical-tourism-market-global-industry-trends#rela1-5321506>.
- [14] <https://www.imf.org/en/News/Articles/2021/02/24/na022521-how-to-save-travel-and-tourism-in-a-post-pandemic-world>.
- [15] <https://www.geostat.ge/ka>